Lauri Pullola
lähetystöneuvos
ulkoministeriö
8.4.2024

Komission ehdotus yhteensovittamis- ja yhteistyötoimenpiteistä edustusta vailla oleville unionin kansalaisille kolmansissa maissa annettavan konsuliviranomaisten suojelun helpottamiseksi annetun direktiivin (EU) 2015/637 ja EU:n tilapäisen matkustusasiakirjan laatimisesta annetun direktiivin (EU) 2019/997 muuttamisesta

Unionin kansalaisten perusoikeuksiin kuuluu myös tärkeä oikeus saada jonkin jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisilta suojelua sellaisen kolmannen maan alueella, jossa sillä jäsenvaltiolla, jonka kansalaisia he itse ovat, ei ole edustusta, samoin edellytyksin kuin kyseisen valtion omat kansalaiset.[1] Oikeuden toteutumiseen liittyvistä toimenpiteistä säädetään vuonna 2015 annetussa neuvoston direktiivissä (EU) 2015/637 (konsulisuojeludirektiivi), jonka tavoitteena on varmistaa kyseisen oikeuden toteutuminen.

Komission ehdotus konsulisuojelun vahvistamisesta ja parantamisesta

Komission syksyllä 2022 tekemän selvityksen mukaan konsulisuojeludirektiivillä on suurimmaksi osaksi saavutettu edellä mainittu tavoite. Brexit, Covid-19-pandemia, Afganistanin kriisi, Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan sekä myöhemmin Sudanin konflikti, kotiutukset Israelista ja Gazan alueelta sekä muut vastaavat kriisit ovat tarjonneet kontekstin konsulisuojeludirektiivin puutteiden tunnistamiselle ja sen pohtimiselle, miten EU:n jäsenvaltion kansalaisten oikeutta konsuliviranomaisten antamaan suojeluun voitaisiin vahvistaa ja parantaa.

Komissio antoi joulukuussa 2023 konsulisuojeludirektiivin muutosehdotuksen, jonka tavoite on parantaa direktiivin mukaisia yhteensovittamis- ja yhteistyömenettelyitä erityisesti kriisivalmiuden ja -toiminnan alalla. Lisäksi tavoitteena on EU:n jäsenvaltioiden ja unionin toimielinten välisen tiedonkulun sujuvoittaminen ja EU:n jäsenvaltion kansalaisille suunnatun tiedottamisen parantaminen. Ehdotuksella on tavoitteena myös parantaa edustusta vailla olevan EU:n jäsenvaltion kansalaisen oikeusvarmuutta, täsmentämällä edustusta vailla olevan EU:n jäsenvaltion kansalaisen määritelmää sekä lisäämällä konsulisuojeludirektiiviin uusi sääntely edustusta vailla olevan EU:n jäsenvaltion kansalaisen oikeudesta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin konsuliviranomaisten antaman suojelun yhteydessä. Ehdotuksessa halutaan

[1] Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 artiklan 2 kohdan c alakohta

tuoda direktiiviin myös uusi artikla, joka sisältäisi yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiset säännöt, joita sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn konsuliviranomaisten suojelun antamiseksi.

Komissio on arvioinut, että direktiivin muutosehdotuksen taloudelliset vaikutukset olisivat vähäiset. Jäsenmaiden osalta ne voivat liittyä mahdollisiin tietojärjestelmämuutoksiin, mutta niiden muoto on vielä avoin.

Vaikutukset ulkoministeriön näkökulmasta

Ulkoministeriö suhtautuu myönteisesti komission ehdotuksen tavoitteisiin ja pitää yleisesti kannatettavana sitä, että konsulisuojelun antamista edustusta vailla oleville EU:n jäsenvaltioiden kansalaisille vahvistetaan ja yhdenmukaistetaan. Matkustusturvallisuuteen liittyvä tiedottaminen on jo osa ulkoministeriön operatiivista toimintaa.

Konsuliavustaminen perustuu vahvasti kansalliseen lainsäädäntöön, mutta ulkoministeriö pitää kannatettavana direktiivissä ehdotettua Euroopan ulkosuhdehallinnon ja unionin edustustojen tukevan roolin vahvistamista erityisesti kriisitilanteissa.

Arviomme mukaan ehdotuksella olisi myönteisiä vaikutuksia suomalaisen konsulipalvelunsaajan asemaan, sillä se parantaisi mahdollisuuksia saada konsulisuojelua muiden EU:n jäsenvaltioiden edustustoilta kolmansissa maissa entistä joustavammin ja yhdenmukaisemmin.

Ulkoministeriö pitää myös myönteisenä ja oikeansuuntaisena, että direktiivissä huomioidaan ja tarkennetaan henkilötietojen käsittelyyn liittyvät säännökset tietojen käsittelyä ja välttämätöntä jakamista koskevissa konsulisuojelutilanteissa, esim. evakuoinneissa.

Muutos todennäköisesti ei lisäisi työtehtäviä edustustoissamme, mutta saattaisi vähentää hallinnollista hallinnollisia tehtäviä muiden EU-maiden kansalaisille annetun konsuliavun osalta.

Ehdotuksen kansallinen voimaansaattaminen edellyttäisi muutoksia ainakin konsulipalvelulakiin ja teknisiä muutoksia lakiin Euroopan unionin tilapäisestä matkustusasiakirjasta.